

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

ZAPewnIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA WYŻSZEGO: DOŚWIADCZENIE UKRAIŃSKO-POLSKIE

УДК 378.018.43:004]:37.011.3-051]:811.124'276.6

Вікторія Перерва

ORCID iD 0000-0002-7086-3050

асистент кафедри ботаніки та екології

Криворізького державного педагогічного університету

просп. Гагаріна, 54, 50086, м. Кривий Ріг, Україна

pererva@kdpu.edu.ua

ДИСТАНЦІЙНИЙ СПЕЦКУРС «ЛАТИНЬ. БОТАНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ» ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Виявлено сутність та переваги дистанційного навчання як однієї з форм організації самостійної роботи у професійній підготовці майбутніх фахівців. Становлення фахової терміносистеми розглядається як передумова формування професійно-термінологічної компетентності майбутнього вчителя.

Наведено зміст та структуру дистанційного електронного навчального курсу «Латинь. Ботанічна термінологія» для студентів природничого факультету педагогічних закладів вищої освіти. Вивчення латині не є нормативною дисципліною навчального плану підготовки майбутнього вчителя біології, отже спецкурс покликаний до розуміння семантики та етимології біологічних термінів.

Ключові слова: дистанційний спецкурс; професійно-термінологічна компетентність; фахова підготовка.

© Перерва Вікторія, 2019

<https://doi.org/10.28925/2226-3012.2019.8.8188>

Вступ. Динамічні процеси, що супроводжують соціально-економічний розвиток суспільства, зумовлюють необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців, які вільно орієнтуються в сучасному інформаційному просторі. Належне володіння фаховою термінологією та її використання у професійній комунікації є важливим чинником здобуття

майбутньої професії педагога, адже дає можливість правильно вибудовувати спілкування, виражатися/висловлюватися точно, грамотно, коректно і зрозуміло.

Підготовка фахівців у галузі біологічної освіти була предметом дослідження багатьох учених: Н. Андреева, О. Біда, Т. Буяло, М. Гриньова, К. Гуз, О. Іванців, В. Ільченко, І. Мороз, В. Оніпко, С. Рудишин, А. Степанюк, В. Танська, О. Браславська

(Тімець), Ю. Шапран та ін. (Грицай, 2016). Питання змісту професійної підготовки майбутнього вчителя розкрили А. Алексюк, В. Андрущенко, Є. Бондаревська, Л. Вяткін, О. Глузман, Т. Іванова, Л. Кондрашова, Л. Нечепоренко, Л. Рувинський, Л. Хомич та інші (О. Лаврентьева, 2012).

Серед вітчизняних дослідників наукове забезпечення дистанційної професійної освіти розробляли В. Биков, В. Гриценко, С. Кудрявцева, В. Колос. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти досліджували В. Олійник, Н. Корсунська, П. Таланчук. Роль і місце світової мережі Інтернет у сучасному суспільстві, психолого-педагогічні аспекти і технології створення дистанційного курсу досліджували В. Кухаренко, Е. Рибалко, Н. Сиротенко, А. Петренко. Особливе місце у формуванні системи дистанційного навчання належить роботам, в яких аналізується процес особистісно орієнтованого навчання педагогів: С. Батишева, А. Кирсанова, О. Пехоти та ін.; психологів: Б. Ананьєва, Л. Виготського, М. Данілова та ін. (О. Самойленко, 2011).

Застосування нових інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі, створення і використання сучасних електронних навчальних посібників та дистанційних курсів вирішують складні завдання формування єдиного освітнього інформаційного середовища.

За умов реформування системи вищої освіти України за стандартами Болонського процесу, питання модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти та впровадження інтерактивних та дистанційних технологій навчання майбутніх педагогів є, як ніколи, актуальним. Це зумовлює необхідність інтеграції сучасних педагогічних та інформаційних технологій, їх широке впровадження в освітній процес. Вищі заклади освіти покликані формувати національно-мовну особистість, що має достатні предметні знання та комунікативні навички. Проте донині є певні труднощі й негативні тенденції щодо організації самостійної роботи студентів-біологів педагогічних закладів вищої освіти, які покликані нівелювати дистанційні електронні навчальні курси.

Мета статті — виявлення сутності, специфіки та можливості дистанційного навчання в практиці педагогічних закладів освіти з підготовки майбутніх вчителів біології.

Завдання: 1) з'ясування сутності та переваг дистанційного навчання як однієї з форм організації фахової підготовки майбутніх спеціалістів; 2) висвітлення змісту та структури електронного дистанційного спецкурсу «Латинь. Ботанічна термінологія» як засобу становлення професійно-термінологічної компетентності студентів природничого факультету педагогічних ЗВО.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використано теоретичні методи: аналіз і систематизація психолого-педагогічної літератури з метою визначення стану і теоретичного обґрунтування змісту та структури електронного дистанційного курсу в системі фахової підготовки майбутніх вчителів біології.

Результати та їх обговорення. На сьогодні однозначного трактування терміну «дистанційна освіта» не склалося. В англomовній літературі для його визначення використовують ряд позначень: open education (відкрита освіта), open access (відкритий доступ до освіти), distance education (дистанційна освіта), correspondence education (кореспондентська освіта), home education (домашня освіта), independent education (незалежна освіта), external education (зовнішня освіта), self-education (самоосвіта), adult education (освіта для дорослих), technology based or mediated education (освіта на основі технологій), learner-centered education (освіта, зосереджена на студенті) flexible education (гнучка освіта) та ін. (Галецький, 2018).

Зокрема О. Сімпсон визначає дистанційне навчання як нову специфічну форму навчання з використанням певних підходів та дидактичних засобів взаємодії вчителя і учня (Сімпсон, 2002). Д. Колдевей (Dan Coldewey) виділив чотири освітні підходи залежно від поєднання часу та місця організації навчання (рис.1) (Р. Бернард та ін., 2004; М. Сімпсон, 2014, с. 10). Він виділяв такі різновиди дистанційного навчання, як синхронне та асинхронне. У першому випадку основою освітньої системи є комп'ютерні телекомунікації з використанням сучасних педагогічних та інформаційних технологій: електронної пошти, телебачення та Інтернет. Тобто освітні послуги можуть бути отримані без відвідування навчального закладу (М. Сімпсон, 2002). При асинхронному дистанційному навчанні студенти працюють у будь-якому місці без прив'язки до певного часу трансляції інформації.

		МІСЦЕ / PLACE	
		Однакове / Same place	Різне / different place
ЧАС / TIME	Однаковий / Same time	Same time- Same place Традиційна освіта (аудиторне навчання)	Same time-different place Синхронне дистанційне навчання (одночасна робота за допомогою телекомунікації)
	Різний / different time	Different time- Same place Індивідуальний підхід, студенти працюють у власному темпі	Different time- different place Асинхронне дистанційне навчання

Рис.1 Підходи до організації навчання у просторі та часі.

Дистанційна освіта передбачає обслуговування численних аудиторій через широкий спектр засобів масової інформації, хоча дехто використовує друк, дехто — телекомунікації, і багато хто використовує і те, і інше. У той же час бурхливий розвиток комп'ютерних технологій все більше розмиває межі між традиційною та дистанційною освітою. Слід зазначити, що трактування «дистанційного», тобто навчання на відстані, може означати як географічну (просторову) та часову відстані, так і навіть інтелектуальну дистанцію (Н. Половая, 2017).

Відповідно до положення, затвердженого Наказом МОН України про дистанційне навчання, «під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (Наказ, 2013).

Таким чином, ефективність фахової підготовки майбутнього спеціаліста набагато підвищується за умови використання дистанційних навчальних курсів, що забезпечує індивідуалізацію навчального процесу.

Важливу роль у становленні фахової терміносистеми студентів під час опрацювання навчальних дисциплін фахового циклу належить самостійній роботі, що може виступати однією з провідних форм навчання. Адже, як відомо, самостійна робота стимулює проблем-

ний, дискусійний характер навчання, підвищує творчу активність студентів у процесі оволодіння професійними й загальноосвітніми знаннями (Н. Тільняк, 2019).

Опанування фахової терміносистеми, що проявляється у формуванні індивідуального активного термінологічного словника є передумовою становлення *професійно-термінологічної компетентності* — здатності та готовності спеціаліста грамотно застосовувати термінологію в професійній діяльності в ході вирішення професійних задач.

Відомо, що для традиційної педагогіки при-таманне залучення студентів до самостійної роботи переважно з друкованою навчальною літературою. Враховуючи темпи розвитку сучасної вищої освіти, комп'ютеризацію навчання, електронні навчальні курси самостійної роботи студентів набувають актуальності.

Навчальна дисципліна «Латинська мова» не входить до нормативної та варіативної частини навчального плану підготовки за спеціальністю 014.05 «Середня освіта» (Біологія та здоров'я людини). Тому зазначений спецкурс є факультативним і призначений для студентів I курсу (1-2 семестр) природничого факультету Криворізького державного педагогічного факультету. Одним із важливих його завдань є підготовка студентів (на основі знань латинських терміноелементів) до сприйняття навчальних дисциплін фахового циклу, розуміння міжнародної наукової термінології та принципів біологічної номенклатури.

На сьогодні мовою міжнародного спілкування є англійська. Але латинь продовжує

жити в сучасних романських мовах та є основою наукової термінології. Біологічна латинь є інтернаціональною, адже доступна для розуміння фахівцям різних країн, забезпечуючи тим самим об'єднання та координацію учених задля вирішення різних проблем, у тому числі й екологічних та збереження біологічного різноманіття. Варто наголосити, що вивчення латині також сприяє збагаченню мовної культури особистості, розумінню семантики та етимології термінів.

Факультативний дистанційний електронний навчальний курс (ЕНК) «Латинь. Ботанічна термінологія» покликаний розширити знання студентів у сфері біологічного термінознавства, виявити термінологічні латиноукраїнські відповідники, сприяти становленню фахової терміносистеми.

Головне призначення ЕНК — навчити майбутніх вчителів біології усвідомлено та грамотно застосовувати біологічні терміни, самостійно конструювати нові, у тому числі назви таксонів. Він містить відомості щодо історії становлення біологічної термінології та номенклатури, етимології назв рослин, специфіки словотворення назв таксонів рослинних угруповань, а також значення основних елементів словобудування. Знання терміноелементів визначають продуктивність розуміння та запам'ятовування термінів фахової терміносистеми майбутнього

вчителя біології та їх коректне застосування на практиці в ході реалізації професійної комунікації.

Метою ЕНК «Латинь. Ботанічна термінологія» є: підготовка студентів до читання зі словником латинських текстів; засвоєння міжнародної латинської біологічної термінології; опанування методики семантичного аналізу греко-латинських терміноелементів; складання індивідуального термінологічного словника біологічних термінів; опрацювання загальних принципів флористичної та фізіономічної номінації рослинних угруповань різного рангу; опрацювання принципів бінарної біологічної номенклатури.

Завдання ЕНК «Латинь. Ботанічна термінологія»: навчити елементарного курсу граматики (фонетики та морфології), певного запасу слів, що є основою міжнародної термінології в галузі біологічних наук; сформувати навички аналізу терміноелементів греко-латинського походження та вміння читати спеціальні біологічні тексти і фітоніми; навчити працювати з навчальною та додатковою літературою з латинської мови; застосовувати в практичній діяльності фахову біологічну термінологію; підвищити мовну культуру та сприяти розширенню загального світогляду.

Загальна схема дистанційного ЕНК «Латинь. Ботанічна термінологія» представлена на рис.2.

Рис. 2 Схема дистанційного спецкурсу «Латинь. Ботанічна термінологія»

За результатами опрацювання дистанційного електронного навчального спецкурсу «Латинь. Ботанічна термінологія» студенти мають продемонструвати такі результати: знання специфіки фонетики та наголосу, інформативного змісту латинських назв живих організмів, класифікації та значення латинських епонімів, специфіки утворення латинських назв рослинних угруповань (фізіономічна та флористична системи класифікації), основних терміноелементів та принципів словобудування, правил міжнародного кодексу бінарної номенклатури, знання наукової термінології природничого профілю греко-латинського походження.

ЕНК покликаний до формування вмінь правильно вимовляти латинські звуки, наголошувати слова, користуватися словником, читати,

аналізувати та перекладати текст (з/без словника), застосовувати в практичній діяльності біологічну термінологію.

Спецкурс «Латинь. Ботанічна термінологія» (рис. 3) розміщено в системі управління електронними навчальними курсами Криворізького державного педагогічного університету MOODLE (відкрита платформа дистанційного навчання). Система орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між викладачем та студентом за умов асинхронного дистанційного навчання, а також може ефективно використовуватися для організації очнодистанційної форми навчання (Кривонос, 2015, с.49). Тобто цей ЕНК може бути використаний в традиційному (змішане навчання) та дистанційному навчанні студентів денної та заочної форм.

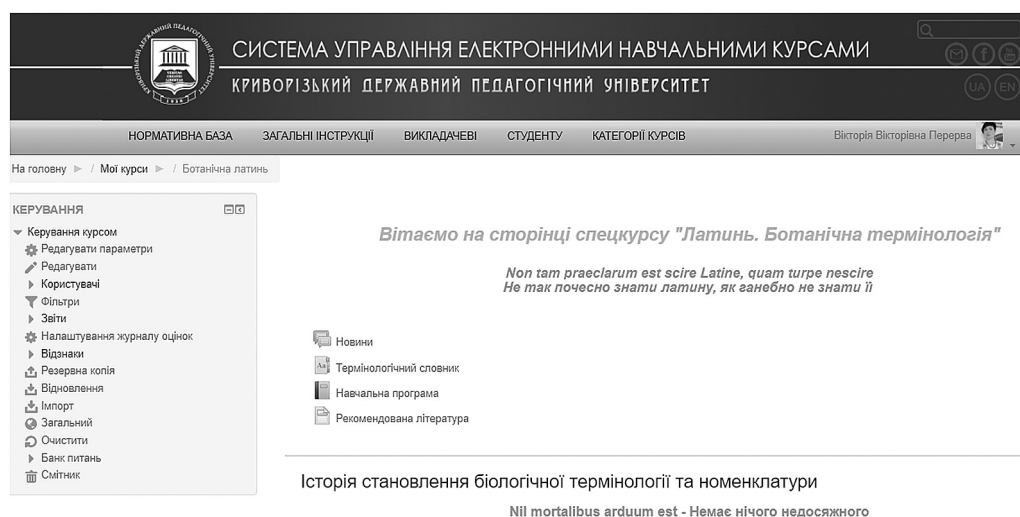

Рис. 3. ЕНК «Латинь. Ботанічна термінологія»

Висновки. Дистанційний електронний навчальний спецкурс «Латинь. Ботанічна термінологія» дозволяє студентам засвоювати навчальний матеріал в індивідуальному інтерактивному режимі та є альтернативою традиційним засобам навчання. Значною перевагою є можливість підтримувати студентам зворотній зв'язок з викладачем, отримуючи у разі необхідності інструктаж або консультацію. За результатами самоконтролю та підсумковому контролю можна оцінити рівень засвоєння фахової терміносистеми, яка в свою чергу є передумовою формування професійно-термінологічної компетентності майбутнього спеціаліста. Пропедевтична підготовка у вигляді створення біологічного

термінологічного словника фахових термінів сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки студентів. Отже, дистанційний спецкурс «Латинь. Ботанічна термінологія» є універсальною дидактичною структурою, що інтегрує та синтезує педагогічні та сучасні інформаційні освітні технології.

Виходячи із специфіки вивчення латинської мови як базису біологічної термінології, особлива увага звертається на термінологічне значення слів, вивчення греко-латинських терміноелементів, а також вивчення етимології та семантики біологічних термінів. Перспективами подальших розробок є розширення спецкурсу, враховуючи спеціальну зоологічну та анатомічну термінологію.

Література

- Галецький С., Галецька Т. Дистанційне навчання як елемент інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. Вип.1. С. 54-62.
- Грицай Н. Б. Система методичної підготовки майбутніх учителів біології в педагогічних університетах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук - 13.00.02. Київ, 2016. 40 с.
- Кривонос О. М., Кривонос М. П. Використання елементів дистанційного навчання у процесі вивчення сучасних інформаційних технологій студентами-філологами. *Міжнародний науковий журнал*, 2015. № 7. С. 48-55.
- Лаврентьева О. Спецкурс «Формування професійної творчості вчителя» як засіб становлення складових професійно-педагогічної культури майбутнього педагога. *Витоки педагогічної майстерності*. 2012. Вип. 10. С.170-175.
- «Наказ МОН від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
- Половая Н. О. Дистанційне навчання як інноваційна форма освіти. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2017. Т. 20. № 1(141). С. 27-31. DOI: 10.15421/17174.
- Самойленко О. М. Моделі дистанційної освіти та основні етапи їх розвитку. *Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті*. 2011. Вип.5 (18). С. 122-130.
- Тільняк Н., Сидоренко Л., Тільняк А. Дистанційний курс навчання як форма організації самостійної україномовної підготовки студентів технічних спеціальностей. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2019. Вип.1. С. 353-360. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/40.pdf> (дата звернення: 28.07.2019)
- Bernard R. M., Abrami P. C., Lou Y., Borokhovski E., Wade A., Wozney L., et al. How does distance education compare with classroom instruction? A meta-analysis of the empirical literature. *Review of Educational Research*, 2004. №3(74). 379–439. DOI: 10.3102/00346543074003379.
- Simpson O. Supporting student in online, open and distance learning. London: Kogan page Limited, 2002. 237 p. DOI: 10.4324/9780203417003
- Simonson M., Smaldino S., Zvacek S. M. Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education. Information Age Publishing, 2014. 350 p. DOI: 10.1080/08923647.2011.589757

References

- Ghalecjkij, S., Ghalecjka, T. (2018). Dystancijne navchannja jak element informacijno-komunikacijnykh tekhnologij v osviti [Distance learning as products, information and communication technologies in education]. *Zbirnyk naukovykh pracj Umansjkogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu*. Vyp.1. S. 54-62 (ukr).
- Ghrycaj, N. B. (2016). Systema metodychnoji pidghotovky majbutnikh uchyteliv biologhiji v edaghoghichnykh universytetakh [The system of methodical preparation of future teachers of biology in pedagogical universities]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk - 13.00.02. K. 40 s. (ukr).
- Kryvonos, O. (2015). Vykorystannja elementiv dystancijnogo navchannja u procesi vyvchennja suchasnyx informacijnyx texnologij studentamy-filologamy [Using the elements of distance learning in the process of studying modern information technologies by students-philologists]. *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal*, 7, SS. 48-55 (ukr).
- Lavrentyjeva, O. (2012). Speckurs «Formuvannja profesijnoji tvorchosti vchytelja» jak zasib stanovlennja skladovykh profesijno-pedaghoghichnoji kuljтуры majbutnjogho pedaghogha [Spetskurs «Formation of professional creativity of the teacher» as means of formation of components of is rofessional-pedagogical culture of the future teacher]. *Vytoky pedaghoghichnoji majsternosti*. Vyp. 10. S.170-175 (ukr).
- Nakaz MON vid 25.04.2013 № 466 «Pro zatverdzhennja Polozhennja pro dystancijne navchannja» [On approval of the Regulations on distance learning]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (ukr).
- Polovaya, N.O. (2017). Dystantsiyne navchannja yak innovatsiyna forma osvity [Distance learning as an innovative form of education]. *Naukovo-teoretychnyj aljmanakh «Ghrani»*. 2017. T. 20. №1(141). S.27-31. DOI: 10.15421/17174 (ukr).

- Samojlenko, O. M. (2011). Modeli dystancijnoji osvity ta osnovni etapy jikh rozvytku [Models of distance education and main stages of their development]. *Teorija i praktyka dystancijnogho navchannja v pisljadyplomnij osviti*. Vyp.5 (18). S.122-130 (ukr).
- Tiljnjak, N., Sydorenko, L., Tiljnjak, A. (2019). Dystancijnyj kurs navchannja jak forma orghanizaciji samostijnoji ukrajinomovnoji pidghotovky studentiv tekhnichnykh specialjnostej [Distance learning as a form of organization of independent Ukrainian-language training of students of technical specialties]. *Naukovi zapysky BDPU. Serija: Pedagoghichni nauky*. Berdjansjk: BDPU, 2019. Vyp.1. S.353-360. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/40.pdf> (ukr).
- Bernard, R.M., Abrami P.C., Lou Y., Borokhovski E., Wade A., Wozney L., et al. (2004). How does distance education compare with classroom instruction? A meta-analysis of the empirical literature. *Review of Educational Research*. №3(74). 379–439. doi: 10.3102/00346543074003379. (eng).
- Simpson, O. (2002) Supporting student in online, open and distance learning/ London: Kogan page Limited, 237 p. DOI: 10.4324/9780203417003 (eng).
- Simonson, M., Smaldino, S., Zvacek, S.M. (2014). Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education. Information Age Publishing, 350 p. DOI: 10.1080/08923647.2011.589757 (eng).

**ZDALNY SPECJALNY KURS «ŁACINY. TERMINOLOGIA BOTANICZNA»
JAKO SPOSÓB NA ZDOBYCIE KOMPETENCJI ZAWODOWYCH
I TERMINOLOGICZNYCH NAUCZYCIELA BIOLOGII**

Pererva Victoria, asystent, Katedra Botaniki i Ekologii,
Krivoy Rog Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny,
Gagarin Avenue, 54, 50086, Krzywy Rog, Ukraina, pererva@kdpu.edu.ua

Ujawniono istotę i zalety uczenia się na odległość jako formy organizacji niezależnej pracy w ramach szkolenia zawodowego przyszłych specjalistów. Utworzenie systemu terminów zawodowych jest uważane za warunek wstępny dla kształtowania kompetencji terminologiczno-zawodowych przyszłego nauczyciela.

Treść i struktura e-learningu na odległość „Łacina. Terminologia botaniczna »dla studentów Wydziału Nauk Przyrodniczych Wyższych Szkół Pedagogicznych.

Łacina nie jest normatywną dyscypliną programu nauczania dla przyszłego nauczyciela biologii, więc specjalny kurs ma na celu wzbogacenie kultury językowej jednostki, zrozumienie semantyki i etymologii terminów biologicznych.

Słowa kluczowe: kurs na odległość; kompetencje zawodowe i terminologiczne; szkolenie zawodowe.

**REMOTE SPECIAL COURSE «LATIN. BOTANY TERMINOLOGY»
AS A MEANS OF BECOMING A PROFESSIONAL AND TERMINOLOGICAL COMPETENCE
OF BIOLOGY TEACHER**

Pererva Victoria, assistant of Botany and Ecology
Department of Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Gagarin Av., 54, 50086, Kryvyi Rih, Ukraine

The essence and advantages of distance learning as a form of organization of independent work in the professional training of future specialists are revealed. Formation of a professional term system is considered as a prerequisite for the formation of professional-terminological competence of a future teacher.

Independent work Outside the classroom process is expanding the amount of material to be absorbed (both theoretical and applied), assisting in preparing for the tests and examinations in professional disciplines. Today, integration of modern pedagogical and information technologies, their wide introduction into the educational process is very important. In the system of vocational education, issues of the culture of professional communication, are of particular importance. Imperfect knowledge of the professional terminology leads to the appearance of a significant number of typical errors, reducing the level of the culture of speech. An important role in mastering students'

knowledge of the special course «Latina. Botany terminology» is given to independent work, which gradually becomes one of the leading forms.

Application of new information and telecommunication technologies in the educational process, creation, and use of modern electronic teaching aids and distance courses solve complex tasks of forming a single educational information environment.

Distance learning course «Latina. Botany Terminology» for future biology teacher is allows each student to work in an individual mode under the guidance of teachers. The content and structure of the distance e-learning course «Latin. Botany Terminology» for students of the Natural Department of Pedagogical Institutions of Higher Education is shown. The purpose of the distance special course, is to enrich the personality language culture, understanding the semantics and etymologies of biological terms.

Key words: distance special course; professional and terminological competence; training.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2019

Прийнято до друку 30.10.2019
